

Edith Sitwell

Visat núm. 12
(octubre 2011)
per Maria Riera

Dame Edith Louisa Sitwell (1887-1964) va ser una de les poetes britàniques més influents del modernisme anglosaxó. Coneguda per la vestimenta extravagant amb què s'embolcallava, el seu comportament excèntric i els espectacles poètics que protagonitzava arreu del món, en vida va ser el centre d'aferissades polèmiques i va esdevenir una celebritat literària. No obstant això, a partir de la dècada de 1950 la seva fama es va començar a esvaïr i actualment és, per a molts, una figura desconeguda.

Edith Sitwell va néixer el 1887 a Scarborough, al comtat de Yorkshire, Anglaterra. Va ser la primera filla d'un matrimoni de conveniència entre els aristòcrates Lady Ida i Sir Geroge, i tant la seva vida com la seva obra poètica van estar manifestament marcades per una infància infeliç. Per a Sir George, el quart baronet de Renishaw Hall (Sheffield, Anglaterra), el naixement de la petita Edith va suposar una gran decepció. Sir George era un home excèntric que ocupava el temps o bé meditant mentre passejava pels jardins de Renishaw Hall, la gran mansió familiar, o bé tancat al seu despatx, on llegia llibres estrambòtics sobre genealogia i heràldica i desenvolupava teories pròpies sobre matèries ben diverses. En el marc de la seva teoria de la reproducció, concebia la seva descendència com una extensió vital de la seva personalitat i mai no va pensar que el seu primogènit pogués ser una nena.

Lady Ida, filla del primer comte de Londesborough i descendent de la dinastia Plantagenet, era una dona d'una bellesa extraordinària i gran amant de l'hedonisme. Coneguda pels fastuosos banquets que organitzava, només sortia del llit per acollir els prestigiosos convidats que acudien a les seves festes. Quan va infantar la seva primera filla, a qui va anomenar Edith Louisa, tan sols tenia disset anys i va ser incapaç de brindar-li l'afecte que la petita li reclamava. El matrimoni, però, va rebre amb gran alegria els posteriors naixements dels dos germans d'Edith Sitwell, Osbert i Sacheverell, que amb la seva presència van relegar la poeta a un perpetu segon pla.

Edith Sitwell mai no es va sentir estimada pels seus pares i, de fet, en l'autobiografia que escriuria poc abans de morir, confessa: «Vaig ser impopular entre els meus pares des del dia del meu naixement». Lady Ida no va ser capaç de redreçar la relació que des de bon principi va establir amb la seva filla. Addicta a l'alcohol i al joc, el 1915 va ingressar a la presó, on va complir una condemna de tres mesos per frau. Sir George, per la seva banda, no només va rebutjar la seva filla per ser dona, sinó que també la va menysprear pel seu aspecte físic. Certament, Edith Sitwell no va heretar la bellesa de la seva mare: era massa alta pel cànon estètic de l'època, tenia un nas prominent i encorbat i l'esquena desviada a causa de l'escoliosi que va patir des de menuda. Quan va arribar a l'adolescència, els seus pares la van obligar a portar uns aparells ortopèdics extremament dolorosos que li havien de corregir les desviacions de l'esquena i el nas.

Sense poder comptar amb el suport dels seus pares, la seva figura de referència va ser Helen

Rootham, la institutriu que va arribar a Renishaw Hall quan Sitwell tenia setze anys. Helen Rootham era una dona intel·ligent i culta que no només va formar musicalment la jove Edith (que de petita ja havia demostrat un gran talent per al piano), sinó que també la va introduir en el món de l'art modern i en la lectura dels poetes simbolistes francesos. (Més tard, la poesia d'Arthur Rimbaud esdevindria per a Edith Sitwell una font d'inspiració inesgotable.) El 1914, Edith Sitwell va abandonar la casa familiar i es va instal·lar, acompanyada de Helen Rootham, en un modest apartament situat al londinenc barri de Bayswater. El seu pare, Sir George, va accedir a pagar-li el lloguer del pis, però sense cap altra font d'ingressos a banda de les seves publicacions, Edith Sitwell va viure en precari durant dècades. Aviat el seu apartament de Bayswater es convertiria en punt de trobada d'artistes, músics i escriptors que se sentien atrets pel caràcter cínic i desvergonyit de la poeta d'arrels aristocràtiques. W. B. Yeats, T. S. Eliot, Siegfried Sassoon, Virginia Woolf, Gertrude Stein, Aldous Huxley, Robert Grave, F. M. Forster i Graham Greene van ser alguns dels escriptors que solien acudir a les reunions de te i lectura que Sitwell organitzava amb freqüència.

Edith Sitwell va ser una personalitat altament polifacètica que va cultivar, a més del gènere poètic (amb una vintena de títols publicats entre 1915 i 1947), el gènere de la crítica literària (*Poetry and Criticism*, 1925; *Aspects of Modern Poetry*, 1934), el de la novel·la (*I Live Under a Black Sun*, 1937), el de la crítica social (*The English Eccentrics*, 1933) i el de la biografia (*Alexander Pope*, 1930; *Fanfare for Elizabeth*, 1946; *The Queens and the Hive*, 1962; i la seva autobiografia *Taken Care Of*, 1965). A les obres de creació pròpia cal afegir la seva aportació com a antòloga i promotora literària: l'any 1916, poc després d'instal·lar-se a Londres, on va tenir l'oportunitat de conèixer nombrosos escriptors i joves promeses literàries, va fundar *Wheels (Rodes)*, una antologia poètica en format de revista que va coeditar juntament amb els seus dos germans, Osbert i Sacheverell, i que possiblement va constituir l'aportació més important dels Sitwell al món de la literatura. Publicada anualment entre 1916 i 1921, l'objectiu de *Wheels* era promocionar noves veus poètiques marcadament crítiques amb l'imperialisme britànic i posar en evidència el cànon poètic tradicional i decorós associat a l'època victoriana.

Cal tenir en compte que, tot i que al principi del segle XX el modernisme anglosaxó ja s'estava gestant, quan Edith Sitwell va començar a escriure poesia i a editar *Wheels* l'escena poètica britànica estava dominada per la poesia georgiana i victoriana. T. S. Eliot tot just acabava de conèixer Ezra Pound i, de fet, el gran poema que marcaria l'inici de la poesia pròpiament moderna, *La terra eixorca*, no apareixeria fins al 1922. En aquest context, *Wheels*, que va posar de manifest la capacitat d'Edith Sitwell de reconèixer nous talents com ara Aldous Huxley, Wilfred Owen, Dylan Thomas i Muriel Spark, va generar un gran impacte entre el públic britànic i va tenir un paper determinant en la introducció del vers modern.

En tant que poeta, la influència de Sitwell en la poesia moderna és potser menor. De fet, el seu perfil poètic és inclassificable, no només per l'especificitat personal i independent del seu estil, sinó també perquè la seva obra es divideix en diverses etapes que poden considerar-se contradictòries. Com Pound, Yeats i Eliot, Edith Sitwell va sentir la necessitat d'introduir un canvi en el panorama poètic de la primera meitat del segle XX: al pròleg de *Collected Poems (Poesia completa)*, Sitwell afirma que quan va començar a escriure poesia «un canvi en la direcció, la imatgeria i el ritme poètics havia esdevingut necessari a causa de la flacidesa rítmica, la pobresa verbal i els patrons caducs i previsibles de la poesia que ens precedia immediatament». Influenciada pels simbolistes francesos, creia que les relacions de so podien evocar significats més profunds dels que es poden expressar a través del llenguatge natural. No és estrany, doncs, que la seva primera etapa poètica fos altament experimental pel que fa al so i al ritme. Els primers poemes que va publicar van tenir molta bona acollida; Aldous Huxley, per exemple, va afirmar que la tècnica poètica d'Edith Sitwell produïa uns efectes molt interessants i de gran bellesa. Amb tot, la seqüència de poemes titulada *Façade*, la culminació de la seva etapa experimental, va obtenir una rebuda menys entusiasta. *Façade*, un

projecte concebut per ser representat en públic, consistia en un recital d'una sèrie de poemes abstractes d'Edith Sitwell amb l'acompanyament musical del compositor modern William Walton. La première de l'espectacle, en què Sitwell va recitar els seus poemes a través d'un megàfon i amagada rere el teló, va generar opinions molt diverses entre els experts literaris, incloent-hi crítiques demolidores que van tenir un gran impacte en l'estat anímic de la poeta.

La segona etapa poètica d'Edith Sitwell, iniciada a mitjan de la dècada de 1920, ja no és de caràcter experimental, sinó que evoca la poesia romàntica. Els poemes que va publicar en aquesta època, recollits en tres col·leccions (*The Sleeping Beauty* [1924], *Troy Park* [1927] i *Rustic Elegies* [1927]) són de to nostàlgic i presenten una imatge idealitzada de la infància de la poeta. Poc després, però, escriuria el famós poema *Gold Coast Customs* (*Costums de la Costa d'Or*, 1929), que versa sobre l'artificialitat i el barbarisme del comportament humà i representa un retorn a l'esperit avantguardista de *Façade*. La història que narra el poema se situa entre el protectorat britànic de 1875 de la Costa d'Or, al golf de Guinea, i el Londres de la dècada de 1920, un doble escenari que permet a la poeta equiparar la corrupció i els excessos de la vida moderna londinenca durant els anys vint amb els actes barbàrics comesos per les tribus colonitzades durant el segle XIX en les seves celebracions tradicionals.

Finalment, el recorregut poètic d'Edith Sitwell es tanca amb una tercera etapa iniciada amb «Still Falls the Rain» («Silenciosa cau la pluja», 1940), un poema de to apocalíptic que narra la seva experiència com a testimoni dels bombardejos que van assolir Londres l'any 1940. També pertanyen a aquesta etapa els reculls *Street Songs* (1942) i *Green Songs* (1942), tots dos inspirats en la Segona Guerra Mundial, i els tres poemes que conformen el cicle «Three Poems of The Atomic Age» (1948), tres poemes inspirats en l'esclat de la bomba atòmica a Hiroshima. Al llarg d'aquests versos, Sitwell expressa la seva commoció davant de les atrocitats humanes i intenta retrobar-se amb els valors espirituals. Els seus últims poemes contenen versos més llargs i carregats d'una imatgeria religiosa summament complexa. (En aquesta època Edith Sitwell s'havia començat a interessar per la religió catòlica, un interès que culminaria en la seva conversió al catolicisme el 1955, als seixanta-vuit anys.)

Amb independència de les diferències estilístiques que es puguin detectar en l'obra poètica d'Edith Sitwell, és innegable que la seva concepció de la poesia, l'ús de símbols per evocar imatges, l'experimentació rítmica i sonora dels seus versos i les incursions en el vers lliure, sempre al servei de les exigències rítmiques de cada estrofa, converteixen la poeta en una de les principals exponents del modernisme literari. La seva obra va estar constantment subjecta a elogis apassionats i a crítiques ferotges (el crític F. R. Leavis va afirmar que els Sitwell, fent referència a Edith i els seus dos germans, no pertanyien al món de la literatura, sinó al de l'espectacle). Ara bé, sigui quina sigui la credibilitat d'Edith Sitwell com a poeta, reconèixer la seva aportació en la història de la literatura implica reconèixer també el seu paper de crítica, antòloga i assagista, així com la seva faceta d'amfitriona de trobades literàries i promotora d'extravagants espectacles poètics.